№ 37.

KURYER LITEWSKI

Za Naywyższym Dozwoleniem

IMPERATORA JMCI CAŁEY ROSSYI.

w WILNIE V. S. 7. MAJA 1802. ROKU WE SRZODĘ

z Petersburga V. S. 25. Kwietnia.

Zmarły kommendant Mohilewskiego batalionu garnizonowego Półkownik Bystrom wymazuie się z rang listy. Major Maslenikow umieszczony w Twerskim batalionie garnizonowym został w Twerze Plac-Maiorem; tenże stopień otrzymał w Woronežu Małkowski. — J. I. Mość roskazał Generałowi Audytorowi przeyrzeć wyroki dawniey zapadłe na wielu Officyerów, których mocą stracili rangę, patenta, znaki dystynkcyi, i na wygnanie odesłani byli. Takim 147. osobom, odebrawszy rapport Generała Audytora, Monarcha miłosciwie raczył oddać co stracili, rangę, patenta, pozwalaiąc na dawne mieysca powracać, albo do familii.

z Wiednia 5. Maja.

Wkrótce spodziewany jest edykt Cesarski pozwalaiący zakonnym osobom płci oboiey śluby czynić w roku życia swoiego 21. zamiast 25. przez Maryą Teressę naznaczonych. — Przed biblioteką Cesarską ma bydź wkrótce postawiony posąg ś. p. Cesarza Józefa 2, konny z bronzu, nad którym lat kilka pracuie sławny artysta. — Z Constantinopola jest wiadomość, że Beiowie uszedłszy z obozu Angielskiego do Egiptu wyższego, i złączywszy się z Mammelukami pozostałemi, zgromadzaią woyska liczne. Wezyr W. nową mieć będzie trudność w utrzymaniu kraiów podbitych.

z Berne 24. Kwietnia.

Odebrawszy z rąk Redinga oświadczenie przeciw odmianom zaszłym d. 17. rada mnieysza osądziła, że pierwszy Landamman złożył dobrowolnie swóy urząd, ponieważ nie chce przychylić się do chęci powszechney narodu całego; mieysce Redinga Ruttiman zastąpił. Ten nic nie opuszcza, cokolwiek może ugruntować nową rewolucyą; z jedney strony kraiowe woyska prawie wszystkie zgromadziły się do stolicy, czekaiąc w gotowości roskazu na przytłumienie rozruchów, jeśli jakie nad nadzieię wybuchną w którym Cantonie; z drugiey wszystkich Prefektów od Redinga wybranych, Senatowi przychylnych, od obowiązków oddalono. Rada w liczbie 47. obywatelów do pisania nowey Konstytucyi wybranych pomieściła takich, którzy podczas rewolucyi nie zawsze do jedney strony należąc, częstokroć zdania bywali przeciwnego; lecz cnota ich każdemu znaioma, duch obywatelski, wierność ku Oyczyźnie, miłość praw i porządku, spodziewać się każe, iż osobiste względy, nienawiść i zemstę poświęcą dla dobra powszechnego; jak niedawno uczynili Batawowie. Tacy są: Necker, Salis, Wieland; Rebman, ettc. Rada do wszystkich Senatorów pisała donosząc o wyroku swoim d. 17; każdy jest wezwany na imie Oyczyzny, ażeby chciał przyłożyć się do przywrócenia spokoyności, którą tak dawno zgubili Szwaycarowie. Minister sprawiedliwości dał list okolny do Prefektów w podobnym zamiarze.

D. 20. zgromadziło się 13. Senatorów do Redinga. Postanowiono zanieść oświadczenie przeciw rewolucyi, i urząd złożyć. Dniem przed wiadomą odmianą, Bay radził aresztować Rengera, Ruttimana, Kuhna, Schmida, i Fussly jako podeyrzanych; lecz Hirzel z innemi rady mnieyszey członkami nie pozwolili na tę gwałtowność, utrzymuiąc że 5 obywatelów nic dokazać nie może; a jednak dokazali. Zaczeli tu przybywać wybrani z narodu prawodawcy; nie wiadomo jeśli Necker zechce opuścić dom swóy w Coppet niedaleko Genewy, jako chory i w podeszłym wieku. Rapporta z Cantonów odebrane świadczą, że lud cieszy się z odmiany rządowey, dowod jak nienawidział Konstytucyą Redinga; po wielu mieyscach były z tey okoliczności biesiady, radośne okrzyki, illuminacye, Jeden tylko Canton Oberland zaniosł skargę do Posła Francuzkiego; ale odpowiedziano malkontentom, że część mnieysza stosować się powinna do woli powszechney ziomków; inaczey Generał Montrichard ma woysko Francuzkie do utrzymania porządku. Verninac przed d. 17. odebrał z różnych mieysc więcey 2. t. protestacyi przeciw rządowi d. 26. Lutego narzuconemu Szwaycarom; nawet Powiat przedtém Austryacki Frickthal wyraźnie prosił Konsula, ażeby go do Francyi przyłączono, jeśli Reding własne dzieło utrzymać potrafi. Mousson Sekretarz rady powrócił na urząd. Powiat Valais ma bydź wkrótce ogłoszony RPtą nikomu nie podległą; dla Francuzow droga tamtędy do Włoch zawsze wolna; twierdz 2. zatrzymaią, Brig i S. Maurice — W radzie mnieyszey zasiadaią dziś: Ruttiman, Renger Dolder, Schmid, Kuhn, Fussly; że aresztowanemi, iak radził Bay d. 16. nie zostali, przypisać trzeba Generałowi Andermat, który im sprzyiał, i roskazał Officyerom nie przyimować roskazów od woiennego Departamentu.

Od granic Włoskich 20. Kwietnia.

W Mediolanie Wice Prezydent Melzi przez wzgląd, że religia Katolicka jest panuiącą w narodzie; zalecił wszystkim Officyerom, ażeby przechodzącym Kapłanom z NS naywyższe honory woyskowe czynili; jesliby woysko w marszu będące spotkało Kapłana, zastanowić się powinno, grać będzie muzyka, odezwą się kotły i bębny, Officyerowie i żołnierze broń prezentuią; zniżą się ku ziemi chorągwie. W temże mieście prawodawcy RPtey Włoskiey wkrótce zaczną obrady pierwsze; nastąpi nominacya Departamentowych Prefektów. — Z Portu Genueńskiego ma wyniść eskadra pod żagle do Indyi zachodniey, z okrętów przewozowych złożona, na których 6. tys Francuzów popłynie. — W Alexandryi mieście Piemontskiém, Departamentu Marengo, przyiaciele nauk, oświecenia, i gustu założyli Akademią teatralną; rząd przyczynił się do tey ustawy, końcem wsparcia ubogich, na których zysk maią bydź grane sztuki nayprzednieysze Racina, Voltaira, Moliera, Corneilla; Crebillona ettc. Za tym przykładem idzie Tortona — Generał Acton d. 4. z Palermu przybył do Neapolu, z Margrabią de Vasto, który jako Marszałek dworu Monarchy w dniach pierwszych Maia spodziewanego do stolicy. — Generał en chef Murat stanąwszy niedawno z Paryża w Mediolanie, ztąd nową podróż przed-

siewziął do Neapolu, gdzie ma przybyć razem z Królem dwóch Sycylii; słychać że w tym kraju nastąpią odmiany wielkie. — W Orvietto d. 5 czuli mieszkańce trzęsienie ziemi 3kroć w jedney godzinie. Ferdynand 4 krótko bawiąc w Neapolu powróci do Palermu, gdzie mieszkać zawsze przyrzekł Sycylijczykom. Parlament pracowicie roztrząsa dworskie proiekta; na spłacenie długów koronnych, napełnienie skarbu nie znalazł się inny środek, jak zamknięcie wielu klasztorów, które trzymaią część trzecią całey Sycylii.

z Paryża 18 Kwietnia.

Dokończenie proiekta o edukacyi.

35. Uczniów w Lyceach nad 6. lat nie utrzymuie RPta. Po skończoney nauce i examinie, część piąta idzie do szkół naywyższych, skarbowym nakładem.

36 Uczniowie narodowi po Lyceach mieszczą się według potrzeby, i okoliczności, w mnieyszey lub większey liczbie.

37 RPta na każdego ucznia daie 700. franków; ztąd ich żywność, odzienie, pensya nauczycielom.

38. Rodzice oddaiący własnym nakładem dzieci do Lyceów, nie zapłacą więcey na pensyą niż RPta. Uczniowie postronni, i w szkołach naywyższych płacić powinni według przepisu administracyi.

39. Rząd przeznaczy, iak wiele w którém Lyceum kosztować ma uczeń, wiele nauczyciel. Prowizorowie od rządu płatni.

40. Budynki Lyceów utrzymuią miasta.

41. Żaden dóm edukacyiny odtąd nie może się nazywać Lyceum, Institutum; iedno tylko Institutum narodowe u Francuzów.

42. Professorowie po 20 letniey pracy, pensye dorobkowe mieć będą; albo też prędzey, gdy choroba nie pozwoli pracować. Fundusz na to formuie się przez zatrzymanie corok pensyi osob zatrudniaiących się edukacyą w części 20.

43. Rząd pozwoli przyimować fundusze od obywatelów ofiarowane na edukacyą. Imie ich wiecznie ma bydź zapisane na tém mieyscu gdzie fundusz uczynią.

44. Prawa r. RP. 4. ninieyszym ustawom przeciwne, znosiemy.

D. 27. Na pierwszym stopniu szczęścia i sławy iest narod który nie znał domowey niezgody; stopień drugi dla tych został, które zgubioną w rewolucyach iedność, doświadczeniem nauczone przywrócić umieią. Widział świat cały co u Francuzów sprawiły emigracye. Pragnął Buonaparte przywrócić Oyczyźnie zgubionych synów; rzecz przyszła do skutku. Dnia wczorayszego Stanu Konsyliarze: Regnier, Roederer, Fourcroy przynieśli do Senatu wyrok Konsulowski, w którym się zawiera amnestya; pierwszy głos zabrał.

Senatorowie. Tysiące ziomków naszych są dotąd zapisane na emigrantów regestrze. Nauczyło doświadczenie, że wymazuiąc imiona ludzi nieszczęśliwych każde z osobna, dalekim pokoleniom dzieło niedokończone zostawuiemy. Tym czasem niepewni swoiego losu, straszliwym przywaleni wyrokiem, błąkaią się w obcey ziemi, kryć się muszą we Francyi, nie wiedząc iak długo, w nieczynności i rozpaczy. Do losu tak smutnego należą ich familie; ztąd zawieszone między niemi wszelkie umowy, tranzakcye, związki; ztąd ucisk, niepokóy, trwoga, udręczenie. Zdało się rządowi, że prawo przeciw emigrantom, srogiemi dla narodu okolicznościami wymuszone, dziś moc swoię tracić powinno. Przestaiąc, iak dotąd było, wymazywać oddzielnie, obierzmy środek odpowiadaiący wielkości narodu Francuzkiego. W każdym wieku dawano amnestyą na zgładzenie win politycznych, skoro przywrócony pokoy dozwalał użyć miłosierdzia i litości. Niech więc dziś amnestya wszystkim emigrantom przywróci Oyczyznę niektórych tylko wyłączaiąc. Rząd dzielny i silny, wewnątrz i za granicą poważany, bez żadnego niebespieczeństwa bydź może łaskawym. Bezrozumny chyba zuchwalec użyie przeciwko nam samym łaskawości, która iasnym iest dowodem żeśmy potężni i mocni. Kiedy przyzwoiciey mógł Francuzki narod winę odpuścić? ieśli nie w dniu pamiętnym i wielkim, który pokóy przywrócił Europie, wolność sumnieniom, cześć stwórcy? gdy nadzieia lepszych losów Oyczyzny, powszechnego szczęścia, serca skłonić powinna do litości, i niepamięci na wszystko co iuż się stało?

Litość iednak mieć granicę powinna. Uznacie sami Senatorowie, że komu rząd przebaczyć nie sądził za rzecz przyzwoitą, powrót do kraiu otwarty bydź nie może. Zachowana także iest ostróżność nie tylko na osoby amnestyą zaięte, ale też na inne, których wymazano z regestru od d. 28. Vendemiaire r. RPtey 990. Tacy zostać maią pod okiem rządu i bacznością, póki swoiemi postępkami, przez długi czasu przeciąg, nie okażą że spokoyność domowa przez nich nie będzie zakłócona. Powracaiącym emigrantom nie przystoi upominać się nieuważnie o rzeczy stracone, wznawiać pretensye niesłuszne, zaczynać processa mieszaiące pokóy obywatelski, wzruszać zapadłe i iuż nieodzowne wyroki, prawem poświęcone, na których własność i bespieczeństwo polega każdego. Z tych względów amnestya, wielkości narodu odpowiadaiąca, którą nakazywała ludzkość, żadney w umysłach boiaźni sprawować nie może; rząd zna moc swoię, i cnocie obywatelskiey zaufał. Zapewne postrzeżecie Senatorowie, że ten akt nic w sobie nie ma, coby się nie zgadzało z duchem konstytucyi, którey wierni stróżowie iesteście, a zatem potwierdzicie waszym wyrokiem.

Po tey mowie i doyrzałey rozwadze Senat pisze wyrok: Zważaiąc że amnestyą dać każe sprawiedliwość, interes narodowy; że przeciwna nie iest konstytucyi; że prawa na emigrantów pisano w rewolucyi, gdy Francya w domu rozszarpana z Europą prawie całą woiowała; woyna więc bezprzykładna w dzieiach ludzkich, użyć nakazywała środków nadzwyczaynych na zbawienie narodu; że dzisieyszy pokóy nakazuie rządowi koniecznie wszystkich synów zgromadzić pod skrzydła i opiekę iedney Oyczyzny, uspokoić i pocieszyć familie strapione, zatrzeć ślady klęsk przeszłych; że oddzielne wymazywanie emigrantów dostateczne nie iest na dopięcie tego zamiaru; że amnestya ludziom raczey obłąkanym niż winnym dana, lepiey przed obliczem świata pokaże prawdziwych zdrayców, zostawuiąc ich na fatalnym regestrze; że amnestya daie się pod warunkami słusznemi, które zaspokoić powinny troskliwość obywatelską; że nao statek dóbr narodowych przedaż zostaie niewzruszoną, co szczególniey konstytucya pilności Senatorów i Konsulów zostawiła: stanowiemy.

1. Daie się amnestya emigrantom dotąd nie wymazanym z regestru.

2. Którzy nie są w kraiu, mogą przybywać przed d. 1. Vendemiaire r. 11.

3. Powracaiąc do Oyczyzny oświadczą przed komisarzami RPtey w Calais, Bruxelles, Mayence, Strasbourg, Genewie, Nice, Bayonne, Perpignan i Bordeaux, że przychodzą na mocy daney amnestyi.

4. Po tém oświadczeniu nastąpi przysięga wierności rządowi przez konstytucyą postanowionemu; iako też nie utrzymywania żadnych korrespondencyi z nieprzyiacielem kraiowym.

5. Emigrant który od postronnych Mocarstw otrzymał urząd, tytuł, znamiona, gratyfikacyą, pensye, powinien to oświadczyć przed komisarzem, i zrzec się wszystkiego.

6. Jeśli przed czasem zamierzonym nie powrócą do kraiu, i tych warunków nie dopełnią, tracą prawo do amnestyi, na regestrze zostaną, chyba że pokażą dowod, iako stosować się do przepisów nie mogli względem czasu, inne zaś warunki dopełnili przed Posłami RPtey za granicą.

7. Emigranci którzy iuż są w kraiu, powinni pod boiaźnią teyże kary za miesiąc po ogłoszeniu tego wyroku, przed Prefektami Departamentowemi i radą ich uczynić wyżey przepisane oświadczenie, przysięgę zrzeczenie.

8. Komisarze i Prefektowie o wszystkiém doniosą Ministrowi policyi, ten do Ministra sprawiedliwości prześle swiadectwo amnestyi daney.

9. Emigrant póki nie odbierze świadectwa, powinien mieszkać tam gdzie uczynił oświadczenie wierności.

10. Wyimuią się od amnestyi: ci którzy byli naczelnikami gromad uzbroionych przeciwko RPtey; którzy mieli rangę, w armiach nieprzyiacielskich; którzy po założeniu RPtey zachowali urząd iaki na dworze byłych Xiażąt Francuzkich; którzy, iak wiadomo, byli, albo są teraz podpalaczami woien zagranicznych i domowych; kommendanci woysk morskich i lądowych, Reprezentanci ludu, którzy się stali winnemi zdrady RPtey; Arcy Biskupi i Biskupi, którzy nie uznaiąc prawey nad sobą zwierzchności, rezygnować nie chcieli.

11. Ci wszyscy zostaną na regestrze emigrantów; liczba ich nie będzie wyższa nad tysiąc, z których połowę w r. 10. RPtey ogłosić trzeba.

12. Emigranci którym dano amnestyą, iakoteż wymazani po wyroku Konsulowskim d. 28. Vendemiaire r. 9 lat 10. zostawać maią pod okiem rządowém, od dnia wymazania rachuiąc.

13. Takim rząd może nakazać odmianę mieszkania na mil 20, i daley w potrzebie, za radą Konsyliarzów Stanu.

14. Po 10. leciech osoby od rządu nie notowane, wolnemi będą zupełnie; inne do śmierci pod dozorem zostaną.

15. Osoby zostaiące pod okiem rządowém mogą używać wszelkich praw i przywileiów obywatelskich.

16. Amnestyowani nie mogą nigdy, pod żadnym pozorem dochodzić sukcessyi, i mówić przeciw urządzeniom zaszłym przed amnestyą.

17. Maiątek ich ieszcze należący do narodu, będzie im wrócony, bez dochodów iednak w rewolucyi wybranych, które należą do RPtey aż do dnia otrzymaney amnestyi. Podobnym sposobem oddane nie będą lasy, budynki na rzecz publiczną obrócone, własność pretendowana do kanałów spławnych, summy skarbowi pożyczone, które zgasły w zamieszaniu, gdy RPta ich własność zaymowała. Ninieyszy wyrok Senatu przesłać Konsulom kazano. Podpisał *Tronchet* Prezydent. Setruries Sekretarz.

Dyrektor szkół w Cap, Coisnon doniosł Ministrowi morskiemu, iakim sposobem przysłani z Paryża synowie przyiętemi byli od Oyca, Generała Toussaint. Prowadziłem ich, powiada, do Hericourt; Toussaint iuż tam nie był; Murzynom po drodze usiłowaliśmy wmówić, że rząd Francuzki nie chce im wydzierać wolności; czego dowodem iest Leclerc z siostrą Konsula i ieysynem przybyły na mieszkanie posrzód ludu czarnego, i listy które niesiemy do ich Wodza. Murzyni iednakże nam niedowierzali. Stanąwszy w Ennery, znaleźliśmy małżonkę G. Toussaint; przyieła synów z affektem macierzyńskim. Tamże przyiechał wkrótce syn iey trzeci dla widzenia się z bracią. Toussaint o przyczynach poselstwa naszego uwiadomiony, pospiesza niemieszkaiąc. Widziałem Oyca z synami płaczącego; gdy ku mnie wyciągał rękę; mamże witać, rzekłem, przyiaciela Francyi? Nie wątpliwie, odpowiedział. Zatém syn starszy Izaak przełożył iemu rzetelnie co słyszał od Konsula i Generała Leclerc. Milczy Toussaint; oddaię listy, czyta, radość okazuie. Radzę ażeby chciał bydź Namiestnikiem Generał Kapitana w osadzie, usprawiedliwiam spalenie Cap miasta; w zakład rzetelności sam u niego chcę zostać. Ofiarę odrzuca, prosząc abym napisał do Generała Leclerc; prosił o zawieszenie broni. Po dwugodzinney zabawie sam wyiechał; my też z synami do Cap powracamy z posłańcem Wodza Murzynów, który wiele rozprawiał o iego okrucieństwie. Leclerc odpowiedź swoią przesłał do Ennery przez synów G. Toussaint ponawiaiąc dawnieysze obietnice. Zatrzymał młodzieńców Ociec do d. 24. Lutego; obydwa dobrze się sprawili aż dotąd, i godni są względów iakie w Paryżu znaydowali. Ale Toussaint po upłynioném broni zawieszeniu, palić osadę i bić się rozpoczął.

W Rochefort d. 18. zpuszczono ieszcze na morze okręt, *RPta* od 118. armat; iest ten piąty od 18. miesięcy w tym porcie zbudowany; po innych pracuiemy z równym pośpiechem. — W Trybunacie gdy roztrząsano proiekt edukacyi narodowey, Chassiron wiele mówił o potrzebie uczenia rolnictwa. W Mediolanie ekonomiki polityczney i rolniczey uczy Beccaria; w Danii, Hannowerze, Szląsku, Saxonii Katechizm rolniczy czytaią synowie rolników. U Anglików są praktyczne szkoły w Sussex i po innych Prowincyach. W Saragossie nawet rolnicze towarzystwo sypie summy znaczne zachęcaiąc Hiszpanów. Że tak iest dobrze, stan kwitnący rolnictwa w tych kraiach dowodzi. Francuzi rolnictwo nazywamy nayszlachetnieyszym kunsztem; a w szkołach o niém wzmianki nie będzie; rolnictwo zostawuiemy ślepemu trafowi. Nie trzeba iednak oddzielney Katedry po Lyceach zakładać. Nauczyciele nie znaiący rolnictwa przez doświadczenie, zle albo nic nie nauczą. Dość będzie w książkach elementarnych umieścić krótką naukę o rolnictwie, z rysunkiem narzędzi naylepszych, ogrodów, ulów etc. W szkołach wyższych nauczyciele Fizyki, chemii, botaniki, historyi naturalney niech naukę stosuią do rolnictwa; opisuiąc naprzód zioła, zwierzęta, kruszce i inne produkta kraiowe, niżeli do zagranicznych przystąpią.

Po 28. dniowey żegludze fregata z S. Domingo do Cherbourg przybyła. Słychać że Toussaint nie maiąc nad 800. ludu przy sobie ofiarował kapitulacyą; lecz warunków od niego podanych nie przyięto. Czekamy urzędowego rapportu. Stanu Konsyliarz Cretet stanąwszy przed zgromadzeniem prawodawczém, pokazał, że w r. 10. RPtey wydatek skarbowy 500. millionów liwrów wynosi. Pokazał potém iak potrzeba niektóre podatki zmnieyszyć, inne podwyższyć, długi płacić i procenta. W dzień Wielkonocny odnowiliśmy zwyczay zbierania w Kościele iałmużny dla ubogich. Córki Konsula Lebrum Prefekta Delucay, z małżonką Adjutanta Konsulowskiego Savary, 700. louisdorów zebrały; assystowali Officyerowie leibgwardyi. — Odnawia się pogłoska, że sekularyzacye w Niemczech będą powszechne. — Pierwszy Konsul ma wkrótce oglądać Bruxelles, Anvers, i wiele miast Belgickich. Kupcy w Anvers za otworzenie Escaut chcą iemu posąg wystawić. — Kotzt na edukacyą młodzi corok wyniesie 7. mill. 310. t. liw:

Mowa Konsyliarza Stanu Portalis w zgromadzeniu prawodawczém o religii.

Od dawnego czasu zatrudniał się pierwszy Konsul przywróceniem spokoyności Francuzom w rzeczach duchownych. Religia Katolicka panuiącą była w narodzie kilkunaście wieków; od lat 120. sprawowanie innych obrządków zakazane; ustawy polityczne i cywilne z duchownemi ściśle u nas połączone; duchowieństwo pierwszym stanem było, możne w dzierżawy, poważane i dostoyne. Przewróciła porządek rewolucya. Ogłoszono wolność sumnienia; Kościelny maiątek zabrał narod, obowiązuiąc się dawać pensye sługom ołtarza. Przepisali prawodawcy karność nową; nie podobała się przywyktym do dawnieyszey. Nakazano przysięgę Duchowieństwu na Konstytucyą cywilną. Łatwo iest pisać prawa; trudno odmienić opinią i ziednać umysły. Większa część Duchownych przysiądz nie chciała; nowych obrano pasterzów. Dzielą się na dwie części przeciwne, dwoi się narod cały; opinie polityczne powiększyły niezgodę; roziątrzone umysły; niezgody teologiczne lękać się kazały skutków okropnych. Jedna strona skarży drugą przed rządem; ten pilne us awy nowe, źrzódło prześladowania i ucisku. Nie chcę o nich wspominać; odmieniały się codzień-

nie z okolicznościami politycznemi. Nie było tym czasem wolności sumnienia; wzrastał nieporządek; naostatek obiął rządy Konsul; dzień pogodnieyszy zaiaśniał Francuzom. Bohatyr powszechném narodu żądaniem wyniesiony na stopień naypierwszy, zwyciężaiąc we Włoszech, piszęc traktaty z Europeyskiemi Mocarzami, zwiedzaiąc Egipt i Syryą, nauczył się sądzić o rzeczach i ludziach; religia pierwszym była celem troskliwości jego.

Pierwszą było zagadką: religia czyli jest potrzebna narodom, i każdemu z osobna człowiekowi, rodziemy się w społeczeństwie dawno uformowaném; znayduiemy w niém rząd, prawa, zwyczaie dawno przyięte; nie pytamy się o źrzódło początek, i związek między niemi zachodzący; nie wiemy jak przyłożyły się do oświecenia narodów, jak wpływaią do obyczaiów i sposobu myślenia; zbyt wiele rozumieiąc o doskonałości naszey, mniemamy że bez uszczerbku dobra powszechnego, możemy wzgardzić i zrzucić przesądy dawne; oddalić się od starożytnych, które nas przyprowadziły do światłości.

Reszta późniey.

z Hagi 24. Kwietnia.

Odebrawszy wiadomość o zrobioney w Paryżu zamianie ratyfikacyi traktatów, rząd wysłał do różnych osad statki pocztarskie, zwiastuiąc wolną żeglugę. Eskadrę Wintera pomnożono jednym okrętem liniowym; zlecone jemu poselstwo do Regencyi Afrykańskich. W Bruxelskim Kościele S. Guduli uroczystość Wielkonocną lud obchodził z nie opisanym ściskiem i weselem. Legat Caprara wkrótce tam spodziewany; zgromadzaią się woyska pod murami na przyięcie Konsula. Z Dunquerque i Flessingue wynidą po chwili fregaty, którym kazano znaczną żołnierza liczbę prowadzić do S. Domingo. Armia Batawska na początku Marca 23. tyś. 450. głów licząca, na początku Kwietnia iuż nie miała nad 22. tyś. 380. rząd w jednym miesiącu do domów uwolnił tysiąc z okładem żołnierzy, ażeby nie było więcey nad przepis, to jest 22. tyś. Do tey liczby nie należą żołnierze osad zamorskich bronić maiący, których jest teraz 2. tys. 900; jeszcze zaciągnąć trzeba tysiąc 200; i dwa bataliony morskie, głów tysiąc 400, do przygórka dobrey nadziei przeznaczone, dokąd podobno sam Admirał de Winter popłynie. Woyska Francuzkie ruszaią z Prowincyi nadmorskich do Utrechtu; ponieważ Generał en chef Victor oddalaiąc się do Paryża nie zostawił po sobie następcy, ztąd wnosiemy, że zprzymierzeńcy wkrótce nas opuszczą.

W Drukarni X.X. Piarow Wileńskich wyszedł z Druku *Wiersz o Osobności, Gresseta Poety z Francuzkiego przestosowany przez X. Józefa Konstantyna Bogusławskiego, na Fundusz Ubogich.* Cena na papierze Ordynarynym Złoty 1. Groszy 15 na Papierze Podsztowym Złotych 2.

Dzieło pod tytułem Teatr Dziecinny, służące do uformowania serca młodzi, iuż jest pod prasą; wyidzie pierwszy tom pod koniec Maia, Treść tego dzieła iuż była publikowana. Ktoby życzył prenumerować, zechce się udać do Drukarni S. Jana.

W Drukarni Akademickiey wyszła z druku *Logika, czyli zasady pierwsze zasady sztuki myślenia,* dzieło Elementarne niegdyś *p Stefana Bonnot de Condillac,* wielu Akademii członka na żądanie bywszey Komissyi Edukacyiney Narodowey, dla Szkół publicznych napisane, i od niey approbowane; a teraz z przydatkiem niektórych obiaśnień i przypisów przez *Jana Znoskę* NN. WW. i Filoz: Doktora Prawa i Historyi w Szkołach Akad: Wileń: Profes: z Francuzkiego na Polski ięzyk przełożone. Cena tego dzieła na papierze kleiowym złtch 4. i gr: 15 na wodnym złł: 3. gr: 15. Prenumeratorowie od tych samych osob, na których ręce prenumerowali, exemplarze swoie odbiorą.

Za pozwoleniem Cenzury Wileń: wyszło z Druku opisanie dokładne Machiny świat prawie zadziwiaiącey, którą narod Francuzki zabieraiąc się do woyny przemyślił, i uskutecznił. przez nią z nayodległeyszych mieysc, w nayprędszym czasie odbierał Paryż, Raporta woyskowe, i odpowiadał na nie. — Gazety często ią wspominały pod imieniem *Telegrafa,* teraz w tém opisaniu z figurami na trzech tablicach wycinanemi, ma imie *Powietrzopisu.* Nie tylko Machinę, iey układ, ale też i Cyfry za pomocą tych tablic pozna Czytelnik. — Dostaie się w Drukarniach Akademickiey, i JJXX. Piiarow za małą cenę, to iest groszy 40.

Przybył tu z Mediolanu Autor Pecci z 80. statuami woskomemi przyrodzoney wielkości, z ubiorem stosownym; kopie to są rzetelne oryginałów swoich. Jeśliby kto chciał mieć swóy portret, pomieniony Autor upewnia iż zrobi naypodobnieyszy; ma zaś statui następuiące. Cesarz Franciszek 2. z familią. Fryderyk Wilhelm 3. Król Pruski z familią. Fryderyk W. Józef 2. Ferdynand 4. Sułtan Selim z żoną. Arcy Xiążęta Karol i Józef Palatinus. Kardynał Ruffo X. Coburg, Laudon, Buonaparte. Berthier, Massena, Moreau, Iourdan, Scherer, Macdonald, Augereau, Kościuszko, Ochs, Doktor Leonhard, Voltaire, Rousseau, Cicero, Scipio Afrykański Brutus, Diogenes, Aristoteles, Heraclitus, Seneka, Familia Lotha, Amorin z Belwederu, Venus Mediceuszów; historia zazdrośnego i podeyrzliwego Lorda Angielskiego z żoną i sługą, rozboynicy Ionas i Julius, Szef Lazzaranow Neapolitańskich Geneja Squaja, dwie baby co 3. tyś. ludu otruły w Palermo wodą Tofana zwaną. Portret samego Autora i sługi iego &c.

Pomieniony Professor Pecci wkrótce zamyśla iuż opuścić miasto tuteysze; pokazuie wyliczone 80. figur w Pałacu Mullerowey; znacznieysi od weyścia płacą pół rubla; dzieci i służący gr: 50.

Sąd Woytowsko Ławniczy Miasta Gubernskiego Grodna donosi, iż w prowadzonym procesie nad kryminalistą Józefem Selwestrowiczem o złodzieystwo, pożogę i zaboystwo przekonanym okazał się przez jego skradziony zegarek złoty z emalią u nieiakiego podróżnego pod Wilnem, gdyby właściciel tego zegarka opisał znaki iego własności i dowiodł u iakiego zegarmistrza był w reparacyi, za odezwaniem się do Pisarza tegoż Sądu Woytowsko Ławniczego Grodzieńskiego takowy odzyszcze swóy zegarek, o tym aby było wiadomo Publiczności do Gazet kraiowych podaie, termin odezwania się do Roku iednego i tygodni 6. zamierzaiąc po którym terminie za nieodezwaniem się właściciela przedany będzie przez aukcyą, a pieniądze na Szpitał ubogich oddane zostaną ostrzega.